

B. H. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ

Η ΠΙΣΙΔΙΑ ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

**Η διαδρομή του Ελληνισμού της
από τους προϊστορικούς χρόνους
έως την Μικρασιατική Καταστροφή**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν, πριν από δέκα, περίπου, χρόνια έπαιρνα την παράτολμη απόφαση, να γράψω την ιστορία της Πισιδίας, γνώριζα, οπωσδήποτε, τρία πράγματα. Πρώτ' απ' όλα ότι δεν είμαι, βέβαια, ιστορικός. Αυτό καθιστούσε εκ των προτέρων δύσκολο το εγχείρημά μου, αφού αποτολμούσα, ν' αναλάβω μια δουλειά έξω από τα μέτρα των δυνατοτήτων μου και του κύκλου των γνωστικών μου εμπειριών. Δεύτερο: ότι η μικρή σχετικά βιβλιογραφία, που για τον παραπάνω λόγο θα μπορούσα να ερευνήσω, θα ήταν αναγκαστικά ακόμα πιο περιορισμένη, αν, μάλιστα, υπολογίσουμε, πως οι πιο πρόσφατες μονογραφίες για την Πισιδία -ελάχιστες κι αυτές- είναι Τούρκικες και γι' αυτό προβληματικές στην προσέγγισή τους. Και τρίτο, τέλος, έχοντας πάντα κάποια προσωπική πείρα στο θέμα, αναλογιζόμουν τις υπέρογκες δαπάνες μιας τέτοιας εκδοτικής απόπειρας.

Δεν ξέρω ποια μοίρα αγαθή βοήθησε έτσι, ώστε αλλεπάλληλες ευτυχείς συγκυρίες έκαναν, να ξεπεραστούν οι δυσκολίες αυτές. Έτσι το πρώτο εμπόδιο παραμερίστηκε γρήγορα από το ασίγαστο πάθος μου, να μάθω όσα μπορούσα περισσότερα για τη γη των προγόνων μου, χωρίς βέβαια να είμαι σε θέση, να ισχυριστώ πως πέτυχα πέρα για πέρα την αποστολή μου.

Η δεύτερη δυσκολία, της βιβλιογραφίας, ξεπεράστηκε πρώτ' απ' όλα από τη ακούραστη σύντροφο της ζωής μου Όλγα, που με τις ειδικές αρχαιολογικές της γνώσεις με κατεύθυνε σωστά στην έρευνά μου και έπειτα από τη συγκινητική

προθυμία πολλών φίλων, Πισιδών και μη, που πρόσφεραν ότι βιβλιογραφικό υλικό μπόρεσαν να συλλέξουν μαζί μου. Όσο τέλος για την τρίτη δυσκολία, η γεμάτη ενθουσιασμό κάλυψη της εκδοτικής δαπάνης από τον “Οίκο Σπάρτης Πισιδίας” ήταν κάτι που με συγκίνησε και μου έδωσε τη δύναμη να προχωρήσω.

Η Ιστορία της Πισιδίας υπήρξε παλιό, παιδικό μου όνειρο από τότε που τις χειμωνιάτικες νύχτες οι θρύλοι και οι ιστορίες για τη χαμένη για πάντα πατρίδα νανούριζαν τον παιδικό μου ύπνο. Μεγαλώνοντας, από διπλής καταγωγής Πισίδη, μέσα στη γλυκιά ανατολίτικη ατμόσφαιρα των οικογενειακών συγκεντρώσεων των Πισιδών προσφύγων, άκουσα τις αφηγήσεις τους, γαλουχήθηκα με τα ήθη τους, τις παραδόσεις τους και τη θρησκευτική τους προσήλωση στα ιδεώδη του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, όταν παράλληλα με πίκραιναν βαθιά τα ειρωνικά σχόλια και οι βαρύτατοι υπαινιγμοί κάποιων συμμαθητών μου ή γειτόνων για την Ελληνικότητα της καταγωγής μου.

Βέβαια όλα τούτα πια είναι ξεπερασμένα και η προσφορά του Ελληνισμού της Ανατολής στη δημιουργία της νεότερης Ελλάδας είναι και εθνικά και ιστορικά παραδεγμένη. Η ιδέα, όμως, ν’ αποδείξω κάποτε πόσο βαθιά Ελληνικές είναι οι ρίζες μας και πόσο αδιάκοπη η συνέχεια του Ελληνισμού των Πισιδών, παρέμεινε σαν ένα χρέος ελάχιστης ανταπόδοσης στην ιερή κληρονομιά, που μου παρέδωσαν οι πρόγονοί μου.

Η Ιστορία της Πισιδίας είναι καρπός μιας δεκαετούς, περίπου, επίπονης ιστορικής έρευνας, που την καθιστούσαν ακόμα δυσκολότερη οι κοπιαστικές επαγγελματικές μου απασχολήσεις. Πρώτη αφετηρία για την έρευνα αυτή στάθηκαν τα πολύτιμα χειρόγραφα ενός αιμνήστου Πισίδη, του σοφού μου δάσκαλου Αντώνη Χ. Σαπουντζάκη, στον οποίο και οφείλω τα πρώτα μου πνευματικά φώτα. Δεν ξέρω ακόμα, κατά πόσο θα ήταν δυνατή η αποπεράτωση αυτής της μελέτης, χωρίς την πολύτιμη συμπαράσταση του Καλυβίτη Πεσματζόγλου, που τόσο ευγενικά μου παραχώρησε τα χειρόγραφα απομνημονεύματα του αιμνήστου πατέρα του Παπα-Ιωακείμ, καθώς και του φίλου μου Χαράλαμπου Σαπουντζάκη για τον ίδιο λόγο.

Ακόμα αισθάνομαι την υποχρέωση, να ευχαριστήσω τον ακούραστο φίλο μου Χρήστο Ζαχαριάδη για την πολύτιμη και αδιάκοπη συμπαράστασή του που με ποικίλους τρόπους εκδήλωσε σε ολόκληρη τη συγγραφική μου προσπάθεια, πότε ερευνώντας μαζί μου τις διάφορες πηγές και πότε προσκομίζοντάς μου σπάνια βιβλιογραφικά ντοκουμέντα από τα προϊόντα της έρευνάς του. Τέλος και από την θέση αυτή οφείλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στο Διοικητικό Συμβούλιο του

‘Οίκου Σπάρτης Πισιδίας’ και ιδιαίτερα στον ακάματο πρόεδρό του, σεβαστό μου φίλο Κοσμά Νικολαΐδη, που το μέγιστο μέρος της ζωής του ανάλωσε, για να περισώσει και να συντηρήσει ως τις μέρες μας τη μνήμη και την ιερή κληρονομιά των προγόνων μας Ελλήνων της Πισιδίας.

Β. Η. Βογιατζόγλου

Γενάρης 1978

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

Εισαγωγή

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΘΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΙΔΩΝ

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Μ. Αλέξανδρος

Ελληνιστικοί χρόνοι

ΜΕΓΑΛΗ ΑΚΜΗ

Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Η Σέλγη

Η Τερμησσός

Η Σαγαλασσός

Η Κίβυρα

Η Πώγλα

Τα Άδαδα

Τα Άνδηλα

Τα Άμβλαδα

Η Αντιόχεια

Η Ίσινδα

Η Απολλωνία

Η Κρέμνα

Η Λυσινία

Η Όλβασα

Η Σελεύκεια

Η Τιμβρυάς

Η Παλαιόπολις

Το Πανέμου Τείχος

Η Βέρβη

Η Πάππα Τιβερία

Τα Κόλβασα

Η Πρόσταινα

Η Κωνάνη

Η Πενδηλισσός

Τα Κόμαμα

Ο Ξεριζωμός

ΟΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΙΣΙΔΙΑ

Η ακμή των ειδώλων

Ο Θρίαμβος του Χριστιανισμού

ΕΠΙΛΟΓΟΣ